

תורה של יחידים או תורה של אומה - לפרשיות השבוע שלנו

1. בראשית פרק ד, א-ב
וְהָאָדָם יָדַע אֶת חֲוָה אִשְׁתּוֹ וַתְּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה' וַתִּסֶּף לָלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הָבֶל וַיְהִי הָבֶל רֹעֵה צֹאן וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה:

2. העמק דבר שם

את אחיו את הבל. את אחיו מיותר, והכי מיבעי ויתלד עוד את הבל. וגם לשון את הבל אינו מדויק, שמשמעו בלי קריאת שם כך, כמו שכתבתי לעיל. והעניין כי אחר שקין היה מוכשר ביותר לעבודת האדמה, היה מספיק עבודתו גם בשביל אחיו. ומודיע הכתוב כי משני הילדים הראשונים בא עניין האחוזה במין האדם, שיהא אחד עובד בשביל אחיו. והכיר קין בדעתו כי ראוי ומחויב האדם לזון את אחיו שאין לו ממה לחיות. ומודיע עוד הכתוב, כי גם הילד השני לא היה יושב בטל, אלא היה מבקש מותרות על חיים הכרחיים, מה שאין שום ברייה עושה כן אלא מין אדם, וטבע זה באמת מרבה הבל, שהרי אין קץ ויכול לזאת התשוקה, וכמאמר המלך החכם ברוח הקודש, הבל הבלים וגו'. משום הכי היה שמו של זה הילד המשוקע בזה הרצון - הבל.

ויהי הבל רעה צאן וקין היה עבד אדמה. אלו בא הכתוב להודיע עבודת שני האחים, ראוי לכתוב ויהי קין עובד אדמה והבל רועה צאן. אלא לא נצרך להודיע עסק קין, שהרי על כורחך נקרא קין שהיה קנוי לאדם שהוטל עליו לעבוד את האדמה לחייו ההכרחיים לשבוע לחם. אלא הוצרך להודיע מעשה הבל, שענייני מותרות על חיים הכרחיים יש מגידולי הארץ ויש ממיני מתכות וכדומה. משום הכי הודיע הכתוב ויהי הבל רעה צאן. ומזה היה מוציא צמר וחלב על מיני תענוגי בני האדם. וקין, אף על גב שראה את הבל ממציא כמה תענוגי בני האדם, מכל מקום היה עובד אדמה. לא שת לבו לבקש גם הוא עניינים להרחיב חייו, אלא שמר עבודתו ההכרחית ולא יותר.

ומודיע הכתוב כל זה, כי נחלקו קין והבל בדעות באיזה דרך ישכון אור רצון, ה' אם בחיים הכרחיים ולא יותר, או לראות בחיים מרווחים באשר הוא אדם בדעת אנושי, ולא בדעת בהמית שאינו מבקש אלא הנדרש לחייה כל מין לפי טבעו. ולמדנו מזה הפסוק עניין קין שלא היה חסר דעת אנושי אשר לא ידע איך להתענג. אלא ראה וידע, ומכל מקום החזיק בדעתו ומנהגו כסבור כך רצון הבורא ית'. ובסמוך יבואר כמו כן עניין הבל, שהיה ג"כ לשם שמים.

פרק ד, ד

ד וְהָבֶל הֵבִיא גַם הוּא. לְשׁוֹן גַּם הוּא מִשְׁמַעוֹ אֶפִּילוֹ הוּא. וַיֵּשׁ לְהַבִּין הַרְבוּתָא בְּזֵה. וְהַעֲנִיין

הוא, שהודיע הכתוב שלא התנהג הבל במותרות משום מחשבת עוון ופיתוי יצה"ר, שלפי זה לא היה ראוי לו להביא מנחה ולבקש על זה מהקב"ה שיעליו, שאין אדם מבקש מה' דברים של שטות ומחשבות עוון.

3. דברים פרק ח פסוק ו: וְשִׁמְרֶתְךָ אֶת מִצְוֹת יְקֹנֶק אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּדַרְכֵיךָ וּלְיִרְאָה אֶתֹ

4. אהבת חסד- הקדמה

לזה כתב בתחלת עקב "ללכת בדרכיו וליראה אתו", להורות דלהשיג מדרגת היראה צריך שיקדמנה המדה טובה הזו. ואחר כך גלה לנו הכתוב עוד בפרשה חמישי, דאפילו אחר שהשיג יראת ה', לא יחשב בנפשו: עתה ראוי לי רק להתבונן כל ימי חיי בעניני היראה ורוממות ה', וללמד תורתו הקדושה, ולא להסתכל כלל בעניני טובות זולתי.

ולזה בא הכתוב ואמר בפרשה חמישי "ועתה ישראל וגו' ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאבה אתו" - להורות, דאף מי שזכה ליראת ה', וצריך לעלות למדרגה היותר גבוה מזה, והינו האהבה, ומסתמא האיש ההוא נבדל מעניני העולם, אף על פי כן לא יזכה למדרגת האהבה, עד שיקים עתה גם כן "ללכת בכל דרכיו", דהינו להיות רחום וגומל חסד וכדפרש רש"י בסוף עקב (שם "א כ"ב, (עין שם. ולכך הקדים ההליכה בדרכיו קדם האהבה

5. תורת משה פרשת קדושים

דבר אל כל עדת בני ישראל וגו' קדושים תהיו ופנסי פ' זו צהקה כאלוהים לפי שרוב גופי תורה תלויים זה ויל' עפי' וזה שכתב המוציא הלצנות בגודל ועלם הפרישות והבדילות שאין ללון הקצ'ם להיות פרוש דסייני סילך צנוקם שאין חכמים למדצריית ויערים לצחון ולהשכיל את ונעשה ה' כי נורא היא כי לא תהו צלחם לצבת ילכה אלף ללון ה' יח' להיות אוהב את הצריית ולמצב ענפם ללמדם צינה והשכל צחורה ה' ואם חכמם שמועטו זה להשלים עלמו חפ"ם הוא ללון ה' להיות אוהב הצריית פנסי' ונקצנן לתורה צמיצור וצדיקות זו ואם כוונתו רק לתכלית זה אז יח' צמיצור עם חכמים ולצו דבק זה' ואעפ"כ פרוש וכל חנוגי עולם הזה הם הפרישות צמר ה' זה שציאכ כלן צלמו קדושים תהיו פתהיו צפרישות וטבל לטעות פנסי' פרישות סיינו צדיקות הגוף לכך כאלמר דבר אל כל עדת וגו' והיינו פ' זו צהקה כאלוהים פיה' פרוש אצל ונערכ עם בני אדם והטעם מפני שרוב גופי תורה פיקויים החורם בגוף תלויים זה ללמוד וללמד ולהיות מונלכת כהנים :

7. עין איה שמ.

הסכת עשו כתות כתות ועסקו בתורה, שאין התורה נקנית אלא בחבורה. מפני שתה"ק היא תורת חיים, שאינה מנהגת את ההולכים בה לחיי נזירות ומאיסה בעולם ובתענוגיו הטהורים, המרימים את המעלה האישית ומשמחים בלבו. ע"כ יש בתכונתה הצורך לחיי חברה ורעות שהוא הדבר המביא לחיים מדיניים יפים ונאים וטבע קנין הרעות וחברת טובים וחכמים קבוע בתכונתם. וההתרחקות מן הבריות והנזירות המופלגת, שהסיעו רבים ממי שבקשו מסברת עצמם למצא קרבת אלהים, מתוך חברת בני"א וניתוקם מהחיים הציבוריים, היא זרה לרוחה, עד שבטבע עצם קנייתה ולמודה תתנגד לזה, ואינה נקנית אלא בחבורה, ההיפך של הבדידות וההתרחקות מבני אדם.

ש.מ.א.

כדריב"ח, דאר"י ב"ח מ"ד חרב על הבדים ונאלו, חרב על שונאיהם של ת"ח שיושבין בד בבד ועוסקין בתורה, ול"ע אלא שמתפשין כו', ול"ע אלא שחוטאין כו', ואב"א מהכא נואלו שרי צוען.

הרעות היוצאות מהבדידות והנזירות המופלגת, ביחוד לבעלי הגיון ועיון בדיעות והגיוני לב של אמונות ומדעים מוסריים, הנם משולשות.

האחת, שתיקון העולם הנמשך ע"י בא רק בהיות מצורף עם טהרת הלב ויראת ד' וחכמת התורה גם הסבלנות על העיונים והדיעות שהם שונות מדיעותיו, בדין והלכה וגם בעיונים מוסריים, לקיים האמת והשלום אהבו. וזאת הסבלנות נעשית קנויה אצל ת"ח, רק בעסקם בתורה בחבורה ומתרגלים בדיעות שונות, ורואים שדוקא מכל הדיעות של החכמים השונים בארחות התורה והיראה, תצא הדרך הישרה והברורה, ששם אור ה' שורה. אבל בהיות האדם מוסגר בחוגו הצר, ולא ידע מאומה מהמון דיעות חביריו העוסקים בתורה וחכמה, איש איש כפי כשרונו, באמת ואמונה, הלא לא יוכל שאת כל דעת שהיא שונה מדעתו. ובזה תהי' הסבה היותר חזקה למחלוקת ומריבה, וחרב המדנים יתפשט עי"ז באומה, להיות חרב איש ברעהו, בפועל ובשוט לשון. וכ"ז הוא תולדה של הבדידות המופלגת, בעסק התורה, זה הוא הרע המגיע לתכלית השלום של האומה, הצריכה להתנהג ע"פ רוחם של בניה בניה, ת"ח המרבים שלום בעולם.

והרע השני, שמגיע בענינים עיונים מדיעות ומדות אמוניות, גורם החוג הצר, שאין הדברים מתבררים כראוי ועולים קמשונים במושגים של הדיעות, שמתפשין.

[והשלישית] ומה שנוגע למעשים בהלכה, גורם המגרעת של בירור הדברים חטא בפועל, אם שהבדידות תטה את האדם לקצה האחרון, שבזה ג"כ יהי' חטא, כנזיר הנקרא חוטאי, ועוד שחטא יוצא ע"פ אותה ההשפעה שמשפיעים ת"ח על העם, אם לא יהיו עניניהם מבוררים. זהו הנרצה מדמיון נואלו שרי צוען, הנאמר על שגיאת מנהיגים שמגעת במעשה אל הכלל.

7.

מדוע עוסקים רבנים בפוליטיקה? בשל מוצאי היהודי אני רגיל לענות לשאלה זו בשאלה: אז במה יעסקו? הלא בדיוק בעניין הזה נבדלת היהדות מהנצרות: כשהתווכח ישו עם חכמי הפרושים, טענתו היתה שבעוד שהחכמים מצפים לבואו של בן דוד כדי להשתחרר מעול הרומאים, הרי שאין הוא בא אלא לגאול את הנשמות. לפי היהדות הנשמה איננה זקוקה לגאולה שכן מלכתחילה "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" (סנהדרין פ"י מ"א). האתגר האמיתי של הקודש הוא העולם הזה. העולם הזה איננו מצטמצם בחיים הפרטיים אלא הוא כולל גם חיים ציבוריים, כלכליים, תרבותיים ופוליטיים. לפי זה מובן מאליו שגדולי האמונה יראו לעצמם חובה להיות מעורבים בחיים הפוליטיים, על מנת להגשים את תוכניתה של תורת משה, המדברת על אומה מאורגנת בתור ישות פוליטית, אשר בתור שכזו פונה היא גם אל האנושות ואל הקהילה הבינלאומית, לקיים "ונברכו בך כל משפחות האדמה". תפיסה זו נובעת ישירות מאמונת הייחוד של היהדות. אם ה' אחד, תורתו מקיפה גם את כל היש, ובכלל זה את הפוליטיקה. כשעיתונאי שואל את אחד הרבנים "מדוע אתה מערב את א-לוהים בשאלות טריטוריאליות?" הוא מבטא שלא מדעת את העמדה הנוצרית, המתאיישת מתיקון העולם והמתכנסת לתוך הרוחניות הצרופה. כך מובנים היטב דבריו של הרב צבי יהודה קוק: "רבנים חייבים לעסוק בפוליטיקה, אחרת הם בוגדים" (במערכה הציבורית, עמ' ה).